

## **Stenaldercenter Ertebølle**

Ertebølle har lagt navn til den sidste del af jægerstenalderen efter den store affaldsdyngge, der blev skabt af stenalderens jægere ved den gamle kystlinje ca. 500 m sydøst fra stenaldercentret. De første arkæologiske undersøgelser af skaldyrsdyngen ved Ertebølle foregik fra 1893-97. Undersøgelsen gav afgørende ny viden om livet i stenalderen og førte til, at Ertebølle lagde navn til den sidste periode af jægerstenalderen. I dag er Ertebøllekulturen og det berømte fundsted kendt langt ud over landets grænser.

### **Forhistorie: "Ertebøllehus" 1987 – 1995**

I 1987 købte daværende borgmester i Farsø kommune, Jette Thomsen, 7 tønder land midt i Ertebølle By af en lokal beboer, Gunnar Pedersen. Jorden var i regionsplanen udlagt som naturområde og i fredningsplanen udpeget som et særligt værdifuldt landskab.

I 1988 lykkedes det at få landbrugspligten væk og planen var, at der skulle bygges et museum med fast udstilling af Ertebøllekulturen, anden udstilling, filmfremvisning og almindelig information om området og samtidig indskydes et lille hyggeligt spisested. Museet skulle placeres på vestsiden ud mod fjorden og spisestedet øst for vejen, et område, som nu en gang var udlagt som åbent landskab og Ertebølle bys udsigt. Planerne om bygning af et museum blev af ukendte årsager dog droppet igen.

Ertebølle havde på det tidspunkt allerede en velfungerende kro "Bjerget", ejet af Agnes Nielsen, og Jette Thomsen henvendte sig til hende for at diskutere, om der var plads til 2 spisesteder i byen. Agnes Nielsen var på det tidspunkt blevet syg og havde planer om at lukke kroen, hvorfor hun ingen indvendinger havde (ifølge daværende krokarl på "Bjerget", Henry Larsen).

Der blev lavet en ny lokalplan for området, men på grund af indsigelser blev byggegrunden begrænset til maksimum 3000 kvadratmeter. Det lille madsted blev til en 400 kvadratmeter stor kro "Ertebøllehus", som med en højde på 7 m ragede godt op i landskabet. Krokarl på stedet blev Gunnar Pedersen, som i sin tid solgte jorden til Jette Thomsen.

"Ertebøllehus" åbnede lørdag d.7.4. 1990, bydende på god mad, kultur og natur. Den blev efterfølgende en stor succes med mange besøgende i både krostue og restauranten, både á la carte og selskaber. Det kneb dog lidt med at have arbejde nok til personalet om vinteren, hvor turiststrømmen aftog, og Jette Thomsen ansøgte derfor i 1992 om lov til at udvide med en ekstra sal med plads til 150 personer. I forhold til køkkenets placering var eneste mulighed mod øst, den forkerte vej i forhold til byggelinjen. Kommunalbestyrelsen gav dog tilladelse, hvorimod Planstyrelsen sagde nej med den begrundelse, at med 3000 kvadratmeter skulle der være plads nok til en udvidelse - et synspunkt som mange af de lokale delte.

"Ertebøllehus" fortsatte derfor uforandret driften i de daværende lokaler og var en af Himmerlands bedste restauranter med en af de bedste udsigter, indtil den blev solgt for 2.3 mio. kr. til Stenaldercenter Ertebølle med overtagelse 1.10.1995.

### **Stenaldercenter Ertebølle 1995 - 2012**

I 1994 genopstod idéen om at skabe et Stenaldercenter i Ertebølle, hvorfra den kom, vides ikke, men d. 20. august samme år blev der indkaldt til stiftende generalforsamling for støtteforeningen for Stenaldercenter Ertebølle. Foreningen holdt dog lav profil indtil alle godkendelser og finansiering var på plads.

Samtidig dannede man Den Selvejende Institution Stenaldercenter Ertebølle, som nu gik i gang med at finde de godt 9 mio. kr., som det ville koste at opføre museet.

Den selvejende institution kunne i april måned 1995 meddele, at finansieringen var på plads med støtte fra blandt Arbejdsmarkedets Feriefond, EU-midler, lokale sponsorer og kommunal støtte. Værre stod det dog til med godkendelsen af planer for om- og tilbygning, idet planerne om disse udvidelser mødte modstand både i lokalbefolkningen, blandt sommerhusejere og ikke mindst i amtet.

Flere alternative placeringer var blevet foreslået, men efter vedtagelse af ændring af lokalplanen for området, blev overtagelsen en realitet i september 1995 og en ombygning kunne starte. I 1996 blev ombygningen dog stillet i bero et par måneder grundet en ny klage i Naturstyrelsesnævnet, men det færdige center kunne endelig d. 5. juni 1997, under stor bevågenhed, indvies af Hendes Kongelige Højhed Dronning Margrethe.

Stenaldercenter Ertebølle fik en forrygende start, idet der allerede i oktober måned havde været ca. 8.200 besøgende og successen fortsatte de næste par år med besøgstal på omkring 10.000 – 13.000 om året, dog efterhånden med faldende tendens. Successen skyldtes ikke mindst den karismatiske daglige leder og amatørarkæolog Vagn Petersen, som havde en fantastisk evne til at få gode idéer og føre dem ud i livet, ikke mindst ved hjælp af venner fra hele landet. I samarbejde med støtteforeningen fik han flyttet Strandbysamlingen – en stor samling af stenalderværktøj indsamlet af lærer Henry Jensen og elever – til centret. Endvidere arrangerede han, i samarbejde med støtteforeningen, skiftende særudstillinger om blandt andet Grønland, indianerkunst fra Nordamerika og årligt tilbagevendende kulturtræf med skiftende temaer. Desuden indrettede han førstesalen med en permanent udstilling om indianerkultur og istiden og indspillede en videofilm om stenalderhåndværk til fremvisning for besøgende. På udenoms arealerne blev der bygget stenalderhytter, gravplads, bueskydningsbane, legeplads og anskaffet tre bisonokser til området. I 2000 stod et nye indgangsparti færdigt med lån fra Feriefonden og EU-midler og Stenaldercenter Ertebølle kunne bryste sig af at være det mest besøgte center i Himmerland med mange positive tilkendegivelser både nationalt og internationalt. På trods af det fine besøgstal, gav centret ikke det forventede overskud og underskudsgarantien fra den daværende Farsø Kommune var desværre opbrugt, så centret blev meget afhængig af midler fra støtteforeningen og nye legater fra lokale sponsorer, ligesom åbningstiden måtte indskrænkes.

Fastansat ledelse måtte opgives og i årene op imod 2013 blev centeret mere eller mindre drevet på nedsat kraft af støtteforeningen, men den situation var ikke holdbar på lang sigt.

Støtteforeningen arbejdede derfor fra medio 2012 sammen med Vesthimmerlands Kommune, den selvejende institution Stenaldercenteret og ikke mindst Vesthimmerlands Museum på en fremtidig bæredygtig løsning for redning af dette unikke formidlingscenter omkring for den verdensberømte Ertebøllekultur

Den 01.06.2013 kunne Stenaldercentret åbne i en ny skikkelse, drevet af det statsanerkendte Vesthimmerlands Museum og understøttet af Støtteforeningen for Stenaldercenter Ertebølle og med et lille driftstilskud fra Vesthimmerlands Kommune.

### **Stenaldercenter Ertebølle 2016 –**

I dag lever stedet op til sit navn som museum for stenalderen, idet der er luget ud i alle andre temaer og alle ikke stenalder-relevante ting er fjernet. Der er kræfter i gang med at søge midler til renovering af udeområderne med anlæggelse af relevante værksteder og vandløb, ligesom der skal søges midler til vedligeholdelse og opdatering af bygninger og udstillingslokaler.

Visionerne er at gæster skal fornemme, at de på dette unikke sted, træder direkte ind i stenalderen og får mulighed for at opleve den tids håndværk, lugte og lyde.